

อาหารสมอง



• วรากรณ์ สามโกเศศ
คณาจารย์อาวุโสธุรกิจบัณฑิต

ค ความไว้วางใจเป็นพื้นฐานสำคัญของการทำงานของระบบเศรษฐกิจ และการดำเนินไปอย่างดีของสังคม เมื่อใดที่ความไว้วางใจที่เริ่มสั่นคลอน เมื่อนั้นปัญหาจะทยอยตามกันมาอย่างไม่จบสิ้น

ลองจินตนาการดูในกรณีสุดโต่งว่า หากสมาชิกของระบบเศรษฐกิจไม่ไว้วางใจ ธนบัตรที่ออกโดยรัฐบาลของประเทศตน แล้วจะเกิดอะไรขึ้น บ้านเมืองและสังคม จะปั่นป่วนเพราะทุกคนจะหันกลับไปสู่ระบบ แลกเปลี่ยนของกัน (barter system) หรือหันไปใช้เงินสกุลอื่นกันเกือบทั้งหมด

ช่วงเวลาหนึ่งในประเทศพม่าในสมัย ก่อน ค.ศ. 1988 วิสกี้ Red Label และบุหรี่ ยี่ห้อ 555 เป็นสิ่งที่คนพม่าปรารถนาที่จะรับ มากกว่าเงินสด ทั้งสองสิ่งทำหน้าที่เสมือน เงินตราในยุคที่คนพม่าไม่ไว้วางใจการเงิน จาตที่ผันผวนและมีค่าอ่อนลงทุกขณะ

ถ้าผู้คนไม่เชื่อถือเงินบาท เวลาชำระเงิน เดือนหรือค่าแรงกันก็จะใช้ทองคำ สิ่งของ มีค่า ข้าว ผัก ปลา ฯลฯ ความโกลาหลไม่ สะดวกจะเกิดทุกหย่อมหญ้า การค้าขายจะ เป็นไปด้วยความยากลำบาก การเจริญเติบโต ของเศรษฐกิจนั้นไม่ต้องพูดถึงเพราะเพียง แค่การดำเนินธุรกิจก็ไม่เป็นไปตามปกติแล้ว การจัดหาวัตถุดิบมาผลิตแทบจะเป็นไป ไม่ได้

อะไรที่จะทำให้เงินบาทไม่เป็นที่ ยอมรับ ผู้คนขาดความไว้วางใจได้ขนาด นั้น ตอบง่ายๆ ก็คือการที่ธนบัตรไหลเข้าสู่ ตลาดมากมายโดยมีที่มาจาก การพิมพ์เพิ่ม ของภาครัฐจนทำให้อัตราเงินเฟ้อสูงขึ้นอย่าง ผิดสังเกตเนื่องจากปริมาณสินค้าและบริการ มิได้ขยายตัวได้มากในระยะเวลาสั้น แต่ ปริมาณเงินขยายตัวเร็วกว่ามาก จนอำนาจ ซื้อฟุ้งสูงขึ้นกลายเป็นสถานการณ์ “เงินโล่ จับสินค้าที่มีจำกัด” ข้าวของแพงขึ้นเรื่อยๆ

ประเทศ Zimbabwe เป็นตัวอย่าง ล่าสุด เกิดเงินเพื่อนับแสนเปอร์เซ็นต์ใน 10-15 ปีที่ผ่านมา เมื่อรัฐบาลพิมพ์ธนบัตร เพิ่มขึ้นไม่จบสิ้น ประชาชนไม่เชื่อถือ “ธนบัตรรองเด็ก” นี่ขึ้นทุกที ในที่สุดการ แก้ไขก็ทำได้สำเร็จเมื่อเลิกใช้เงินสกุล ท้องถิ่นและหันมาใช้ดอลลาร์สหรัฐแทน

หากภาครัฐไทยพิมพ์ธนบัตรเพิ่มขึ้น มากมายในช่วงเวลาที่ไม่นาน ถึงแม้จะมี ทุนสำรองเงินตราต่างประเทศที่พิมพ์ ขึ้นมากเหล่านี้ก็ตาม (ในรูปของทองคำ และ เงินตราต่างประเทศสกุลที่สำคัญ) ผู้คนก็จะ เกิดความไม่เชื่อถือกลางแคว้นในการตัดสินใจ ของธนาคารแห่งประเทศไทยซึ่งเป็นผู้มี หน้าที่รับผิดชอบการเพิ่มขึ้นของธนบัตร

จริงอยู่ธนาคารแห่งประเทศไทยเป็นผู้รับผิดชอบตามกฎหมายในการพิมพ์ ธนบัตรเพิ่ม ไม่ใช่รัฐบาล ทั้งนี้ เพื่อการถ่วง ดุลซึ่งเป็นวัตรปฏิบัติของสากล รัฐบาลทั่ว

ความไม่ไว้วางใจ
เปรียบได้ดังเชื้อโรค
ที่สามารถแพร่ไป
ทั่วทิศได้ในเวลา
อันรวดเร็ว และ
สามารถทำให้การ
ดำเนินไปของระบบ
เศรษฐกิจชะงักงันได้

ความไว้วางใจ



โลกไม่อยากเก็บภาษีมากๆ จากประชาชน เพราะทำให้ความนิยมตก ดังนั้น รัฐบาล ในหลายประเทศที่ขาดธรรมาภิบาลในการ ดำเนินนโยบายเศรษฐกิจมักใช้วิธีพิมพ์ ธนบัตรเพิ่มเพื่อเป็นเงินมาใช้แทนภาษี

ประเทศไทยเรานับว่าโชคดี เท้าที่ผ่าน มารัฐบาลไม่มีอิทธิพลมากพอหรือไม่ใช้ อำนาจในการบีบให้ผู้ว่าราชการธนาคารแห่ง ประเทศไทยพิมพ์ธนบัตรเพิ่มแทนการเก็บ

ภาษีเพิ่ม แต่จากบทเรียนที่ผ่านมา ผู้ว่าการ ธนาคารแห่งประเทศไทยถึง 2 คน ถูกปลด โดยรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง และ ภายใต้อำนาจกฎหมายปัจจุบันผู้ว่าการธนาคาร แห่งประเทศไทยถูกปลดโดยคณะรัฐมนตรี ได้ เรืออนเซ็นนี้ทำให้ผู้เฝ้าดูเศรษฐกิจไทยไม่ อาจละสายตาได้

บทเรียนจากหลายประเทศในอดีตชี้ ให้เห็นว่ารัฐบาลจะเลือกวิธีพิมพ์ธนบัตร

เพิ่มแผนการเก็บภาษีเมื่อรัฐบาลมีรายจ่ายมากมายอันเกิดจากการผูกพันในอดีต มีหนี้สินอยู่มากจนไม่อาจกู้เพิ่มได้อีกมากนัก อีกทั้งภาษีก็ไม่อาจเก็บเพิ่มได้อีก และประการสำคัญสามารถบีบหรือชักจูงให้ธนาคารกลางยอมพิมพ์ธนบัตรเพิ่มมากขึ้นได้เพื่อนำมาใช้จ่าย การกระทำเช่นนี้จะก่อให้เกิดความไม่ไว้วางใจขึ้นมาทันที

ความไม่ไว้วางใจดังกล่าวถึงขั้นกินความตั้งแต่ความคลางแคลงใจการแก้ไขปัญหารายได้ไม่พอรายจ่ายของรัฐบาล การไม่ไว้วางใจการมีธรรมาภิบาลในการดำเนินนโยบายเศรษฐกิจของภาครัฐโดยเฉพาะในการใช้อำนาจในการเพิ่มปริมาณธนบัตร การไม่ไว้วางใจความมั่นคงของรัฐบาล ความมั่นคงของสถาบันการเงิน ความสามารถในการชำระหนี้ขององค์กรและปัจเจกบุคคล ความไม่ไว้วางใจเงินสกุลท้องถิ่น ฯลฯ

ความไม่ไว้วางใจเปรียบได้ดั่งเชื้อโรคที่สามารถแพร่ไปทั่วทิศได้ในเวลาอันรวดเร็ว และสามารถทำให้การดำเนินไปของระบบเศรษฐกิจชะงักงันได้

ปัญหาความไม่ไว้วางใจต้องแก้ไขที่รากก่อนที่จะลุกลามเป็นไฟไหม้ป่าทำลายสิ่งต่างๆ ลงอย่างน่ากลัว ในเรื่องการให้ความไว้วางใจว่าจะไม่เกิดเงินเพื่ออันเกิดจากการเพิ่มขึ้นของปริมาณธนบัตรอย่างไรก็ตามรับผิดชอบนั้น รัฐบาลต้องเป็นผู้รับผิดชอบไปเต็มๆ

ความไว้วางใจในระดับมหภาคระหว่างประชาชนและภาครัฐจะเกิดขึ้นได้หากรัฐบาลระมัดระวังการใช้จ่าย สร้างธรรมาภิบาลของระบบการทำงานให้ประจักษ์ อีกทั้งให้ความมั่นใจแก่ประชาชนว่าการพิมพ์ธนบัตรเพิ่มเพื่อแก้ไขปัญหาเงินใช้จ่ายจากภาครัฐมีไม่เพียงพอจะไม่เกิดขึ้น

ความไว้วางใจโดยทั่วไปในสังคมทำให้สามารถคาดคะเนสิ่งที่จะเกิดขึ้นในอนาคตได้บ้าง สร้างชุมชนที่มีความยั่งยืนและทำให้สมาชิกชุมชนสามารถทำงานร่วมกันได้

รัฐบาลมีบทบาทสำคัญในการเป็นตัวแทนของประชาชนสร้างสังคมที่น่าอยู่ ดังนั้น จึงหลีกเลี่ยงไม่ได้ที่จะต้องสร้างเชื่อมั่นในทุกลักษณะให้ปรากฏแก่ใจของประชาชน ถึงแม้ความไว้วางใจเป็นนามธรรมที่จับต้องไม่ได้ แต่ประชาชนรู้สึกเสมอว่า มันมีอยู่หรือไม่